

STUDII ȘI CERCETĂRI
DE
NUMISMATICĂ

SERIE NOUĂ

VOLUMUL IX-XIV
(XXI-XXVI)
2018-2023

**STUDIES AND RESEARCHES
IN
NUMISMATICS**

**ÉTUDES ET RECHERCHES
DE
NUMISMATIQUE**

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

STUDII ȘI CERCETĂRI
DE
NUMISMATICĂ

SERIE NOUĂ
VOLUMUL IX-XIV (XXI-XXVI)
2018-2023

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI

2023

COMITETUL DE REDACȚIE

EUGEN NICOLAE, redactor responsabil
AUREL VÎLCU, redactor responsabil adjunct
MARIUS BLASKÓ, MIHAI DIMA, THEODOR ISVORANU
și EMANUEL VIOREL PETAC, membri

COLEGIUL DE REDACȚIE

RADU ARDEVAN; ANA BOLDUREANU; IONEL CÂNDEA, m.c. al Academiei Române;
GABRIEL CUSTUREA; GEORGES DEPEYROT; VIRGIL MIHAILESCU-BÎRLIBA;
CONSTANTIN C. PETOLESCU, m.c. al Academiei Române; acad. VICTOR SPINEI

RALUCA KOGĂLNICEANU, redactor

ADRIAN MIRCEA DOBRE, redactor Editura Academiei Române

OFELIA COȘMAN, tehnoredactor

Orice comandă va fi adresată la:

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711,
București, România; Tel. 4021-318 8146, 4021-318 8106, Fax 4021-318 2444,

E-mail: edacad@ear.ro; periodice@ear.ro

ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., P. O. Box 77-19, sector 3, București, România;

Tél./Fax: 4021-610 6765, 4021-210 6787, Tél. 0311 044 668,

E-mail: office@orionpress.ro

Adresa redacției:

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, str. Henri Coandă nr. 11, 010667 București,
Tel./Fax 4021-212 8862, E-mail: redactie_iab@yahoo.com; aurelvilcu@yahoo.com

Sumar – Sommaire

I. STUDII ȘI CERCETĂRI – ÉTUDES ET RECHERCHES

GABRIEL MIRCEA TALMAȚCHI, Despre două depozite monetare elenistice descoperite pe litoralul pontic – About two Hellenistic monetary deposits discovered on the Pontic coast.....	7
CORINA TOMA, Baterea monedelor dacice de tip Rădulești-Hunedoara – problema clasificării emisiunilor – Minting process of Rădulești-Hunedoara Dacian type coins – typological classifications	27
MIHAI DIMA, Tezaurul de monede romane imperiale de argint descoperit la Solonceni (raionul Rezina, Republica Moldova) – Hoard of Roman imperial silver coins found at Solonceni (Rezina county, Republic of Moldova).....	61
THEODOR ISVORANU, Observații privind tezaurul monetar din epoca romană târzie descoperit la Budăi (raionul Orhei, Republica Moldova) – Some remarks on the late Roman coin hoard discovered at Budăi (Orhei district, Republic of Moldova)	75
IONUȚ BADEA, <i>Lupa Capitolina</i> – l’histoire d’un symbole monétaire / <i>Lupa Capitolina</i> – the history of a monetary symbol.....	99
RADU GABRIEL DUMITRESCU, Monede antice din colecția Colegiului Național „Carol I” din Craiova – Ancient coins from the collection of the “Carol I” National College in Craiova	127
MÁRTON GYÖNGYÖSSY, <i>Moneta nova</i> . The brief history of the unsuccessful monetary reform of Louis II in light of recent research	147
MONICA DEJAN, Un tezaur de la sfârșitul secolului XVI descoperit la Ipotești (jud. Suceava) – A coin hoard from the ending of the 16 th century discovered at Ipotești (Suceava county)	159

II. DESCOPERIRI MONETARE – DÉCOUVERTES MONÉTAIRES

GABRIEL MIRCEA TALMAȚCHI, Aspecte ale difuziunii monedelor macedonene în nord-estul Thraciei (Dobrogea) prin intermediul noilor descoperiri – Aspects of Macedonian coin diffusion in north-eastern Thrace (Dobruja) through new discoveries	165
MIHAI DIMA, Denari romani republicani și imperiali dintr-un tezaur descoperit în Dobrogea – Roman republican and imperial denarii from a hoard found in Dobruja	187
MARIUS BLASKÓ, A sixteenth century hoard from Tarasova, Rezina District, the Republic of Moldova.....	199

III. NECROLOG – NÉCROLOGIE

ANA BOLDUREANU, Raisa Tabuica	209
EUGEN NICOLAE, Slobodan Srećković	213
ABREVIERI – ABBRÉVIATIONS	221

Tezaurul de monede romane imperiale de argint descoperit la Soloncenii (raionul Rezina, Republica Moldova)

Mihai DIMA*

În anul 2005 am avut ocazia să examinăm un lot alcătuit din 65 de denari romani imperiali, care proveneau dintr-un tezaur descoperit în localitatea Soloncenii (raionul Rezina, Republica Moldova)¹. Nu se cunosc condițiile și locul exact în care aceștia au ieșit la lumină².

Cea mai timpurie monedă a fost emisă de către împăratul Traian, între anii 103-111, după care se înregistrează o pauză destul de lungă, până în anul 139. De la Antoninus Pius lotul cuprinde 25 de denari, dintre care șase exemplare au fost bătute pentru Diva Faustina, patru exemplare pentru Marcus Aurelius Caesar și un exemplar pentru Faustina II.

Domniei lui Marcus Aurelius îi revin 28 de monede din tezaurul de la Soloncenii. Efigia împăratului filosof apare pe 15 piese, celelalte fiind emise pentru Lucius Verus (cinci exemplare), Faustina II (cinci exemplare antume și un exemplar postum) și Divus Antoninus (două exemplare). Monedele datate acoperă destul de uniform domnia lui Marcus Aurelius, cu o oarecare concentrare la începutul ei. Dintre acestea, opt exemplare au fost bătute între anii 161-165, patru exemplare între 166-170, șase exemplare între 171-175 și cinci exemplare între 176-180.

Urmează 10 denari bătuți pentru Commodus, majoritatea în a doua parte a domniei acestuia.

Cea mai recentă monedă din tezaur este din vremea lui Septimius Severus și a fost emisă pentru Caracalla Caesar, probabil în anul 196. Chiar dacă datarea nu este foarte exactă, intervalul în care putea fi bătută nu depășește anul 198, când Caracalla a devenit Augustus.

Toate monedele provin de la Roma. Trei dintre acestea constituie variante (de legendă sau de bust) la principalele identificatoare (nr. 26, 34 și 41). Consemnăm și câteva tipuri reprezentate prin două sau chiar trei exemplare. Este cazul a doi denari de tip RIC 200c de la Antoninus Pius și a altor trei de la Marcus Aurelius Caesar (RIC 429a).

Așadar, tezaurul de la Soloncenii are ca *terminus post quem* anul 196, dar gradul de uzură al monedelor care îl alcătuiesc, inclusiv al celor mai recente, ne sugerează că a fost îngropat mai târziu, în secolul al III-lea. Structura lui corespunde cu a altor tezaure de la sfârșitul secolului al II-lea și din primele decenii ale secolului al III-lea descoperite la răsărit de Carpați și nu numai. Având în vedere însă tezaurul de la Mălăieștii de Jos, jud Prahova³, recuperat integral, care este alcătuit în proporție de 90,54 % din denari

* Banca Națională a României; Mihai.Dima@bnro.ro

¹ Tezaurul a fost menționat în literatura de specialitate, fără a fi publicat exhaustiv; Ana Boldureanu, *Cronica descoperirilor monetare (II)*, Tyragetia, s.n., 2 [17], nr. 1, 2008, p. 356, nr. 4; M. Dima, *Monedele Imperiului roman timpuriu (27 a. Chr.-294 p. Chr.)*, în Ana Boldureanu, E. Nicolae (coordonatori), *Moneda în Republica Moldova*, Chișinău, 2015, p. 43.

² La data respectivă, piesele se găseau într-o colecție particulară din București. Ulterior au fost achiziționate de către Banca Națională a României.

³ D. Spânu, M. Dima, A. Frînculeasa, S. Kraus, E. Pernicka, *Tezaurul de orfevru de la Mălăieștii de Jos / The Mălăieștii de Jos Silver Craftsman's Hoard*, Târgoviște, 2018.

bătuți în secolele I-II, deși cea mai recentă piesă din componența sa datează din anul 257, este posibil ca și depozitul monetar prezentat acum să fi fost ascuns/pierdut în a doua jumătate a secolului al III-lea⁴. De altfel, în apropierea localității Solonceni a fost semnalată o așezare a purtătorilor culturii Sântana de Mureș-Cerneahov⁵.

Tezaurile de monede romane imperiale timpurii nu sunt frecvente pe teritoriul Republicii Moldova. Deși se păstrează informații despre mai multe descoperiri⁶, în afară de cel de la Solonceni doar trei depozite monetare din această categorie sunt mai bine documentate. Ne referim la cele de la Rotunda (com. Hincăuți, r. Edineț)⁷, Varnița (r. Bender, Transnistria)⁸ și Larga (com. Larga, r. Briceni)⁹, care fac parte dintr-un orizont de tezaur identificat la vest de Prut. Totuși, este posibil ca aceasta să fie o imagine eronată, consecință a stadiului cercetărilor, întrucât pe site-urile destinate colecționarilor din Ucraina sunt tranzacționate cantități impresionante de denari imperiali provenind din Barbaricum.

CATALOG

Traian

1. AR ⚡ 2,66 g; 17,8×18,4 mm.

Av. IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P COS V PP; cap laureat spre dreapta.

Rv. SPQR OPTIMO PRINCIPI; Traian încoronat de o Victorie.

RIC, II, 212, Roma, anii 103-111.

Antoninus Pius

2. AR ⚡ 2,49 g; 15,7×17,7 mm.

Av. ANTONINVS – AVG PIVS PP; cap laureat spre dreapta.

Rv. TR PO[T – C]IOS II; modius cu spice și măciulie de mac.

RIC, III, 58, Roma, anul 139.

3. AR ⚡ 2,96 g; 17,3×18,2 mm.

Av. ANTONINVS AVG – PIVS PP ... ; cap laureat spre dreapta.

Rv. AEQVIT – AS AVG; Aequitas spre stânga, ținând balanța și o vergea.

RIC, III, 61, Roma, anii 140-143.

⁴ Nu știm care este ponderea lotului de piese publicat acum din întregul tezaur descoperit la Solonceni.

⁵ Al. Levinschi, *Atelierele de ceramică de la Solonceni și unele probleme privind olăritul la purtătorii culturii Sântana de Mureș – Cerneahov*, Tyrageția, 3, 1996, p. 61-78.

⁶ Se cunosc câteva tezaure incerte, majoritatea alcătuite din monede atribuite lui Antoninus Pius: Bădiceni, r. Soroca (2009); Bălți, r. Bălți (ante 1985); Călinești, r. Fălești (1878); Țibirica, r. Călărași (1969) și Taraclia (1936); M. Dima, *op. cit.*, p. 43.

⁷ A. Vîlcu, *Rotunda, district d'Edineț, République de Moldavie*; 1985, în V. Butnariu (ed.), *Monnaies et parures du Musée National d'Ethnographie et d'Histoire Naturelle de Chișinău*, CNM, V.1, Chișinău, 2014, p. 18-21, cu bibliografia anterioară.

⁸ Tezaur descoperit de un locuitor din satul Varnița, localitate din imediata vecinătate a Tighinei, motiv pentru care mai este cunoscut și sub această denumire (Tighina/Bender); Al. Popa, Larisa Ciobanu, *Moneda romană în Basarabia (Ghid metodic)*, Chișinău, 2003, p. 67, cu bibliografia anterioară.

⁹ C. Moisil, *Depozitul de dinari imperiali din Larga-Hotin*, CreștCol, 1938-1942, 1944, p. 39-41, nr. 331-351.

4. AR ⚡ 3,06 g; 16,2×17,8 mm.
Av. ANTONINVS – AVG ... ; cap laureat spre dreapta.
Rv. ... O – T – C – OS IIII // LIB IIII; Libertas spre stânga, ținând o numărătoare și cornul abundenței.
RIC, III, 155, Roma, anii 145-161.
5. AR ⚡ 2,43 g; 16,1×18,3 mm.
Av. ANTONINVS AVG – PIVS PP TR P XI; cap laureat spre dreapta.
Rv. C – OS – IIII; Salus spre stânga, ținând o pateră și o cârmă pe glob, hrănind șarpele încolăcit pe un altar.
RIC, III, 167, Roma, anii 147-148.
6. AR ↑ 2,62 g; 16,3×17,7 mm.
Av. ANTONINVS AVG – PIVS PP TR P XII; cap laureat spre dreapta.
Rv. C – OS – IIII; Fortuna spre stânga, ținând o cârmă pe glob și cornul abundenței.
RIC, III, 179, Roma, anii 148-149.
7. AR ↘ 2,96 g; 18,3×19,1 mm.
Av. ANTONINVS AVG – PIVS PP TR P XII; cap laureat spre dreapta.
Rv. C – OS – IIII; Salus spre stânga, ținând o pateră și o cârmă pe glob, hrănind șarpele încolăcit pe un altar.
RIC, III, 181, Roma, anii 148-149.
8. AR ↘ 2,70 g; 17,4×18,6 mm.
Av. IMP CAES T AEL HADR AN – TONINVS AVG PIVS PP; cap laureat spre dreapta.
Rv. TR POT XIII – COS IIII // PAX; Pax spre stânga, ținând o ramură și un sceptru.
RIC, III, 200c, Roma, anii 150-151.
9. AR ↓ 2,52 g; 17,8×18,9 mm.
Av. IMP CAES T AEL HADR AN – TONINVS ...; cap laureat spre dreapta.
Rv. TR POT XIII – COS IIII // PAX; Pax spre stânga, ținând o ramură și un sceptru.
RIC, III, 200c, Roma, anii 150-151.
10. AR ⚡ 3,05 g; 18,3×19,1 mm.
Av. ANTONINVS AVG – PIVS PP TR P XV; cap laureat spre dreapta.
Rv. C – OS – IIII; Annona spre stânga, ținând spice în mâna dreaptă și mâna stângă pe un modius așezat pe o ambarcațiune, din care se vede jumătate.
RIC, III, 204, Roma, anii 151-152.
11. AR ↓ 2,76 g; 16,3×17,3 mm.
Av. ANTONINVS AVG – PIVS PP TR P XV; cap laureat spre dreapta.
Rv. LIBERA – LI – TAS VII COS IIII; Antoninus spre stânga, ținând o numărătoare și un sul.
RIC, III, 208, Roma, anii 151-152.
12. AR ⚡ 2,56 g; 16,6×17,5 mm.
Av. ANTONINVS AVG – ...; cap laureat spre dreapta.
Rv. TR POT XX – ...; Annona șezând spre dreapta, ținând cornul abundenței.
RIC, III, 262, Roma, anii 156-157.

13. AR ↑ 3,45 g; 16,4×17,4 mm.
 Av. ANTONINVS AVG – PIVS PP IMP II; cap laureat spre dreapta.
 Rv. TR POT XXI – COS IIII; Annona spre dreapta, cu piciorul stâng pe o proră, ținând un modius și o cârmă.
 RIC, III, 275, Roma, anii 157-158.
14. AR ↑ 2,78 g; 16,4×18,1 mm.
 Av. ANTONINVS AVG – PIVS PP TR P XXI; cap laureat spre dreapta.
 Rv. VOTA SVSCE – PTA DEC III // COS IIII; Antoninus spre stânga, lângă un trepied.
 RIC, III, 283, Roma, anii 157-158.
15. AR ↙ 3,08 g; 16,5×18,2 mm.
 Av. ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XXIII; cap laureat spre dreapta.
 Rv. FELIC SAEC COS IIII; Felicitas spre stânga, lângă o coloană, ținând un caduceu.
 RIC, III, 298, Roma, anii 159-160.

Antoninus Pius: Diva Faustina

16. AR ↓ 3,04 g; 16,7×18,7 mm.
 Av. DIVA FAV – STINA; bust spre dreapta.
 Rv. AETER – NITAS; Providentia (?) spre stânga, ținând un glob.
 RIC, III, 351, Roma, post 141.
17. AR ↓ 3,10 g; 18×19 mm.
 Av. DIVA – FAVSTINA; bust spre dreapta.
 Rv. AVGV – STA; Ceres spre stânga, ținând spice și o torță.
 RIC, III, 360, Roma, post 141.
18. AR ↗ 2,73 g; 16,5×18 mm.
 Av. DIVA – FAVSTINA; bust spre dreapta.
 Rv. Legenda ilizibilă; Ceres spre stânga, ținând o torță cu mâna dreaptă și un fald al veșmântului cu stânga.
 RIC, III, 362, Roma, post 141.
19. AR ↑ 2,66 g; 16,4×17,8 mm.
 Av. DIVA FAV – STINA; bust spre dreapta.
 Rv. AVGV – STA; Vesta spre stânga, ținând simpulum și palladium.
 RIC, III, 368, Roma, post 141.
20. AR ↘ 2,94 g; 16,4×17,2 mm.
 Av. DIVA – FAVSTINA; bust spre dreapta.
 Rv. C – E – RES; Ceres spre stânga, ținând spice și o torță.
 RIC, III, 378, Roma, post 141.
21. AR ↘ 2,91 g; 17,8×18,6 mm.
 Av. DIVA – FAVSTINA; bust spre dreapta.

Rv. CONS – E – C – RATIO; Ceres spre stânga, ținând o torță scurtă.
RIC, III, 382b, Roma, post 141.

Antoninus Pius: Marcus Aurelius Caesar

22. AR ⚡ 3,02 g; 17,3×18,3 mm.

Av. AVRELIVS CAE – SAR AVG PII F; cap spre dreapta.

Rv. COS ...; Honos spre stânga, ținând o ramură și cornul abundenței.
RIC, III, 429a, Roma, anii 145-(147?).

23. AR ⚡ 2,90 g; 16,9×18,9 mm.

Av. AVRELIVS CAESAR – AVG PII F; cap spre dreapta.

Rv. C O – S – I I; Honos spre stânga, ținând o ramură și cornul abundenței.
RIC, III, 429a, Roma, anii 145-(147?).

24. AR ↓ 1,72 g; 11,4×17,8 mm; ruptă.

Av. ...VS CAE – SAR ...; cap spre dreapta.

Rv. C O S – I I; Honos spre stânga, ținând o ramură și cornul abundenței.
RIC, III, 429a, Roma, anii 145-(147?).

25. AR ⚡ 2,77 g; 17,7×19,3 mm.

Av. AVRELIVS CAE – SAR AVG PII FIL; cap spre dreapta.

Rv. TR POT VII – ...; Genius Exercitus spre stânga, lângă un altar, ținând o pateră și un stindard legionar.
RIC, III, 458, Roma, anii 152-153.

Antoninus Pius: Faustina II

26. AR ⚡ 2,90 g; 17,2×19,9 mm.

Av. FAVSTINA AVG AN – TONINI A...; bust spre dreapta.

Rv. CONCOR – DIA; Concordia spre dreapta, ținând cornul abundenței cu mâna stângă și un fald al veșmântului cu dreapta.

RIC, III, -; cf. pentru revers p. 93, nr. 500, Roma, nedatat. La noi FAVSTINA în loc de FAVSTINAE.
Cf. și BMC, IV, p. 163, nr. 1078, cu altă organizare a legendei de avers.

Marcus Aurelius

27. AR ↑ 2,80 g; 17,2×17,7 mm.

Av. M · ANTONINVS AVG; cap spre dreapta.

Rv. CONCORD AVG TR P XVII // COS III; Concordia șezând spre stânga, ținând o pateră în mâna dreaptă și cotul stâng rezemat pe o statueta care o înfățișează pe Spes; sub tron, cornul abundenței.

RIC, III, 58, Roma, anii 162-163.

28. AR ⚡ 2,96 g; 16×17,3 mm.

Av. ANTONINVS AVG – ARMEN...; cap laureat spre dreapta.

Rv. PM T... // ARMEN; Armenia șezând spre stânga, cu capul rezemat în mâna dreaptă și cu mâna stângă rezemată pe un arc; în spate, un stindard.

RIC, III, 78, Roma, anii 163-164 sau 122, anii 164-165.

29. AR ☉ 2,92 g; 16,7×18,2 mm.
 Av. M ANTONINVS AVG – TR P XXIII; cap laureat spre dreapta.
 Rv. FELICITAS – AVG COS III; Felicitas spre stânga, ținând un caduceu și un sceptru.
 RIC, III, 203, Roma, anii 168-169.
30. AR \uparrow 2,65 g; 17,3×18,6 mm.
 Av. M ANTONINVS – AVG TR P XXIII; cap laureat spre dreapta.
 Rv. FELICITA – S AVG – COS III; Felicitas spre stânga, ținând un caduceu și un sceptru.
 RIC, III, 203, Roma, anii 168-169.
31. AR \uparrow 3,32 g; 17,5×18,2 mm.
 Av. M ANTONINVS AVG – TR P XXIII; cap laureat spre dreapta.
 Rv. VICT – AVG – COS III; Victorie mergând spre stânga, ținând o cunună și un trofeu.
 RIC, III, 225, Roma, anii 169-170.
32. AR ☉ 2,51 g; 18×18,9 mm.
 Av. M ANTONINVS – AVG TR P XXVI; bust laureat, drapat, cuirasat, spre dreapta.
 Rv. IMP VI – COS III; Aequitas spre stânga, ținând balanța și cornul abundenței.
 RIC, III, 253, Roma, anii 171-172.
33. AR ☉ 3,14 g; 16,6×17,5 mm.
 Av. M ANTONINVS – AVG TR P XXVI; cap laureat spre dreapta.
 Rv. IMP VI – COS III; Mars spre dreapta, ținând mâna stângă rezemată pe un scut și o sulită în mâna dreaptă.
 RIC, III, 261, Roma, anii 171-172.
34. AR \downarrow 3,05 g; 16,8×18,3 mm.
 Av. M ANTONINVS AVG TR P XXVII; bust laureat, drapat, cuirasat, spre dreapta.
 Rv. IMP VI – COS III; Mars spre dreapta, ținând mâna stângă rezemată pe un scut și o sulită în mâna dreaptă.
 RIC, III, 276 (variantă, cap laureat spre dreapta), Roma, anii 172-173.
35. AR ☉ 2,89 g; 16,8×17,8 mm.
 Av. M ANTONINVS – AVG TR P XXVII; cap laureat spre dreapta.
 Rv. IMP VI – COS III; Marcus Aurelius spre stânga, ținând o ramură și un sceptru.
 RIC, III, 282, Roma, anii 172-173.
36. AR \uparrow 2,70 g; 16,7×18 mm.
 Av. M ANTONINVS – AVG TR P XXVII; cap laureat spre dreapta.
 Rv. IMP VI – COS III; Marcus Aurelius spre stânga, ținând o ramură și un sceptru.
 RIC, III, 282, Roma, anii 172-173.
37. AR \uparrow 3,14 g; 16,9×18 mm.
 Av. M ANTONINVS AVG – TR P XXVIII; bust laureat, drapat, cuirasat, spre dreapta.
 Rv. IMP VI – CO[S III]; german șezând spre dreapta, la baza unui trofeu.
 RIC, III, 290, Roma, anii 173-174.

38. AR \searrow 3,11 g; 16,6×18,6 mm.
 Av. ...ONINVS AVG – GERM SARM; cap laureat spre dreapta.
 Rv. TR P XXX IM ... III PP // DE GERM; doi germani captivi șezând pe scuturi, la baza unui trofeu.
 RIC, III, 339, Roma, anii 175-176.
39. AR \uparrow 2,96 g; 17,3×18,2 mm.
 Av. M ANTONINVS AVG – GERM SARM; cap laureat spre dreapta.
 Rv. TR P XXX – I – MP VIII COS III; Mars mergând spre dreapta, ținând o sulită și un trofeu.
 RIC, III, 349, Roma, anii 175-176.
40. AR \downarrow 3,05 g; 17,1×18,4 mm.
 Av. M ANTONINVS AVG – GERM SARM; cap laureat spre dreapta.
 Rv. TR P XXX ... COS III; Felicitas spre stânga, ținând un caduceu și un sceptru.
 RIC, III, 356, Roma, anii 175-176.
41. AR \downarrow 3,11 g; 17,1×18,6 mm.
 Av. M AVREL ANTO – NINVS AVG; bust laureat, drapat, cuirasat, spre dreapta.
 Rv. TR P – XXXIII – IMP X COS III PP; Fortuna șezând spre stânga, ținând cârma și cornul abundenței;
 o roată sub tron.
 RIC, III, 402 (variantă, cap laureat spre dreapta), Roma, anul 179.

Marcus Aurelius: Divus Antoninus

42. AR \uparrow 2,83 g; 18,4×19,1 mm.
 Av. DIVVS – ANTONINVS; cap spre dreapta.
 Rv. CONSECRATIO; vultur spre dreapta, cu capul întors spre stânga.
 RIC, III, 429, Roma, nedatat.
43. AR \downarrow 3,13 g; 16,7×17,8 mm.
 Av. DIVVS ANTONINVS; cap spre dreapta.
 Rv. CONSECRATIO; rug cu patru nivele.
 RIC, III, 436, Roma, nedatat.

Marcus Aurelius: Lucius Verus

44. AR \downarrow 2,96 g; 17×17,4 mm.
 Av. IMP L AVREL VERVS AVG; cap spre dreapta.
 Rv. PROV DEOR TR P COS II; Providentia spre stânga, ținând un glob și cornul abundenței.
 RIC, III, 463, Roma, anul 161.
45. AR \searrow 2,87 g; 16,7×17,5 mm.
 Av. IMP L VERVS AVG; cap spre dreapta.
 Rv. PROV – DEOR TR P III COS II; Providentia spre stânga, ținând un glob și cornul abundenței.
 RIC, III, 491, Roma, anii 162-163.
46. AR \downarrow 2,74 g; 16,1×19 mm.
 Av. IMP L VERVS AVG; cap spre dreapta.

Rv. PROV – DEOR TR P III COS II; Providentia spre stânga, ținând un glob și cornul abundenței.
RIC, III, 491, Roma, anii 162-163.

47. AR ↓ 3,00 g; 16,9×17,8 mm.

Av. IMP L VERVS AVG; bust cuirasat spre dreapta.

Rv. PROV – DEOR TR P III COS II; Providentia spre stânga, ținând un glob și cornul abundenței.
RIC, III, 491a, Roma, anii 162-163.

48. AR ↗ 2,78 g; 17,9×19 mm.

Av. L VERVS AVG ARM – PARTH MAX; cap spre dreapta.

Rv. TR P VIII IMP – V – COS III; Aequitas șezând spre stânga, ținând balanța și cornul abundenței.
RIC, III, 595, Roma, anul 168.

Marcus Aurelius: Faustina II

49. AR ↑ 2,61 g; 17,1×19 mm.

Av. FAVSTINA – AVGVSTA; bust spre dreapta.

Rv. I – V – NO; Iuno spre stânga, ținând o pateră și un sceptru; jos, în stânga, păunul.
RIC, III, 688, Roma, nedatat.

50. AR ↓ 2,77 g; 17,3×18,1 mm.

Av. FAVSTINA – AVGVSTA; bust spre dreapta.

Rv. IVNONI – REGINAE; Iuno spre stânga, ținând o pateră și un sceptru; jos, în stânga, păunul.
RIC, III, 694, Roma, nedatat.

51. AR ⚡ 3,02 g; 16,5×18,3 mm; lipsă fragment.

Av. FAVS[TINA] – AVGVSTA; bust spre dreapta.

Rv. LAE – TITIA; Laetitia spre dreapta, ținând o cunună și un sceptru.
RIC, III, 702, Roma, nedatat.

52. AR ↑ 2,95 g; 17,2×17,9 mm.

Av. FAVSTINA AVGVSTA; bust diademat spre dreapta.

Rv. SAECVLI FELICIT; tron pe care sunt așezați doi copii (Commodus și Antoninus).
RIC, III, 712, Roma, nedatat.

53. AR ↑ 3,12 g; 17,1×17,5 mm.

Av. FAVSTINA AVGVSTA; bust diademat spre dreapta.

Rv. S – A – LVS; Salus șezând spre stânga, hrănind cu patera șarpele încolăcit pe altar.
RIC, III, 713, Roma, nedatat.

Marcus Aurelius: Diva Faustina Pia

54. AR ↑ 2,70 g; 17,7×18,1 mm.

Av. DIVA FAV – STINA PIA; bust spre dreapta.

Rv. AETE – R – NITAS; Aeternitas spre stânga, aranjându-și cu mâna dreaptă vâlul pe umăr și ținând o torță cu mâna stângă.

RIC, III, 739, Roma, anii 176-180.

Pl. I. Denari romani imperiali din tezaurul de la Solonceni.

Pl. II. Denari romani imperiali din tezaurul de la Solonceni.

Pl. III. Denari romani imperiali din tezaurul de la Solonceni.

Commodus

55. AR ↙ 2,69 g; 16,5×17,3 mm.

Av. M COMMODVS AN – TONINVS AVG; cap laureat spre dreapta.

Rv. TR P VI – IMP – IIII – COS III PP; Pax spre stânga, ținând o ramură și cornul abundenței.

RIC, III, 17, Roma, anul 181.

56. AR ↓ 2,70 g; 16,9×17,7 mm.

Av. M COMMODVS – ANTONINVS AVG; cap laureat spre dreapta.

Rv. TR P VII IMP – IIII – COS III PP; Providentia spre stânga, ținând o baghetă deasupra unui glob aflat lângă piciorul drept și un sceptru.

RIC, III, 32, Roma, anii 181-182.

57. AR ↑ 2,55 g; 17,8×18,9 mm.

Av. M COMMODVS A – NTONINVS AVG; cap laureat spre dreapta.

Rv. TR P VII IMP – IIII – COS III PP; Providentia spre stânga, ținând o baghetă deasupra unui glob aflat lângă piciorul drept și un sceptru.

RIC, III, 32, Roma, anii 181-182.

58. AR ↑ 2,52 g; 16,8×17,7 mm.

Av. COMM ANT – AVG P BRIT; cap laureat spre dreapta.

Rv. PM TR P X – IMP VII COS IIII PP // FEL; Felicitas spre stânga, ținând un caduceu și cornul abundenței.

RIC, III, 108, Roma, anii 184-185.

59. AR ↓ 2,93 g; 17,3×18,1 mm.

Av. M COMM ANT – P FEL ...; cap laureat spre dreapta.

Rv. PATER SENAT PM TR P XII IMP VIII COS V PP; Commodus spre stânga, ținând o ramură și un sceptru transversal.

RIC, III, 157, Roma, anii 186-187.

60. AR ↗ 3,11 g; 17,9×18,7 mm.

Av. M COMM ANT P F – EL AVG BRIT PP; cap laureat spre dreapta.

Rv. FORT FEL PM TR P XIII COS V DES VI; Fortuna spre stânga, cu piciorul drept pe o proră, ținând un caduceu și cornul abundenței.

RIC, III, 186, Roma, anul 189.

61. AR ↓ 2,44 g; 15,9×17,6 mm.

Av. M COMM ANT – P FEL AVG BRIT; cap laureat spre dreapta.

Rv. ROMAE AE – TERNAE // C V PP; Roma șezând spre stânga, pe un scut, ținând o Victorie și o sulică.

RIC, III, 195, Roma, anii 186-189.

62. AR ↙ 2,40 g; 17,5×18,5 mm.

Av. M COMM ANT P FEL – AVG BRIT PP; cap laureat spre dreapta.

Rv. APOL PAL PM T – R P XVI COS VI; Apollo din față, ținând plectrum în mâna dreaptă și o liră așezată pe o coloană cu stânga.

RIC, III, 218, Roma, anii 190-191.

63. AR ↓ 2,66 g; 17×18,1 mm.

Av. M COMM ANT P – FEL AVG BRIT PP; cap laureat spre dreapta.

Rv. ROM FEL PM TR P XVI COS VI; Roma șezând spre stânga, pe un scut, ținând o Victorie și o suliță.
RIC, III, 224, Roma, anii 190-191.

64. AR ↓ 2,85 g; 16,8×17,8 mm.

Av. L AEL AVREL CO – MM AVG P FEL; cap laureat spre dreapta.

Rv. PM TR P XVII – IMP VIII COS VII PP; Fides spre stânga, ținând un standard și cornul abundenței;
în câmp, dreapta, o stea.

RIC, III, 233, Roma, anul 192.

Septimius Severus: Caracalla Caesar

65. AR ↑ 3,10 g; 16,3×18,4 mm.

Av. M AVR ANT ... NVS CAES; bust drapat, cuirasat, spre dreapta.

Rv. SEVERI AVG PII FIL; instrumente pontificale.

RIC, IV/1, 4, Roma, nedatat (anul 196?).

Hoard of Roman imperial silver coins found at Solonceni (Rezina County, Republic of Moldova)

ABSTRACT

The author presents 65 Roman imperial denarii from a hoard found at Solonceni (Rezina County, Republic of Moldova): Trajan 1, Antoninus Pius 14, Antoninus Pius: Diva Faustina 6, Antoninus Pius: Marcus Aurelius Caesar 4, Antoninus Pius: Faustina II 1, Marcus Aurelius 15, Marcus Aurelius: Faustina II 5, Marcus Aurelius: Diva Faustina Pia 1, Marcus Aurelius: Divus Antoninus 2, Lucius Verus 5, Commodus 10, Septimius Severus: Caracalla Caesar 1. The latest coin was struck between A.D. 196-198. Since all the coins are worn, the hoard was most likely buried/lost in the 3rd century.

FIGURES CAPTION

Plates I-III. Roman imperial denarii from the Solonceni hoard.

Abrevieri

AAASH	Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapesta
ActaMN	Acta Musei Napocensis, Cluj-Napoca
AII(A)Iași	Anuarul Institutului de Istorie (și Arheologie) „A.D. Xenopol”, Iași
Amm. Marcell.	Ammianus Marcellinus, <i>Rerum gestarum libri qui supersunt</i> .
ArhMold	Arheologia Moldovei, Iași-București
BAR, I.S.	<i>British Archaeological Reports, International Series</i> , Oxford
BAR, S.S.	<i>British Archaeological Reports, Supplementary Series</i> , Oxford
BSNR	Buletinul Societății Numismatice Române, București
CN	Cercetări Numismatice, București
CNA	Cronica Numismatică și Arheologică, București
CNH	L. Réthy, <i>Corpus nummorum Hungariae</i> , I-II, Budapesta, 1899-1907
Crawford	M.H. Crawford, <i>Roman Republican Coinage</i> , Cambridge, 1974
CreștCol	Creșterea Colecțiilor, Biblioteca Academiei Române, București
Dacia	Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie, București, I-XII (1924-1947)
Dacia, N.S.	Dacia, Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne, Nouvelle Série, București (1957-)
DOP	Dumbarton Oaks Papers, Washington
DRH	<i>Documenta Romaniae Historica</i> , București
Huszár	Lajos Huszár, <i>Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute</i> , Budapesta, 1979
IAB	Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
JNG	Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte, München
LRBC	<i>Late Roman Bronze Coinage A.D. 324-498</i> , Londra, 1965: I – P.V. Hill, J.P.C. Kent, <i>The Bronze Coinage of the House of Constantine A.D. 324-346</i> ; II – R.A.G. Carson, J.P.C. Kent, <i>Bronze Roman Imperial Coinage of the Later Empire A.D. 346-498</i>
Martin	F. Martin, <i>Kolonialprägungen aus Moesia Superior und Dacia</i> , Bonn, 1992
MCA	Materiale și Cercetări Arheologice, București
MINAC	Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța
NC	Numismatic Chronicle, Londra
NK	Numizmatikai Közlöny, Budapesta
Pick	B. Pick, <i>Din antiken Münzen von Dacien und Moesien</i> , I, 1, Berlin, 1898
Pick-Regling	B. Pick, K. Regling, <i>Din antiken Münzen von Dacien und Moesien</i> , I, 2, Berlin, 1910
Pohl	Artúr Pohl, <i>Münzzeichen und Meisterzeichen auf ungarischen Münzen des Mittelalters, 1300-1540</i> , Graz-Budapesta, 1982
Preda	C. Preda, <i>Monedele geto-dacilor</i> , București, 1973
Recueil	W.H. Waddington, E. Babelon, Th. Reinach, <i>Recueil général des monnaies grecques d'Asie Mineure</i> , I-IV, Paris, 1904-1912
RIC, I	H. Mattingly, E.A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , I, <i>Augustus to Vitellius</i> , Londra, 1923
RIC, I ²	C.H.V. Sutherland, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , I, ediție revăzută, Londra, 1984

RIC, II	H. Mattingly, E.A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , II, <i>Vespasian to Hadrian</i> , Londra, 1926
RIC, III	H. Mattingly, E.A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , III, <i>Antoninus Pius to Commodus</i> , Londra, 1930
RIC, IV, 1	H. Mattingly, E.A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , IV, 1, <i>Pertinax to Geta</i> , Londra, 1968
RIC, V, 2	P.H. Webb, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , V, 2, Londra, 1933 (reimprimat 1968)
RIC, VI	C.H.V. Sutherland, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , VI, <i>From Diocletian's reform (A.D. 294) to the death of Maximinus (A.D. 313)</i> , Londra, 1967
RIC, VII	P.M. Bruun, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , VII, <i>Constantine and Licinius A.D. 313-337</i> , Londra, 1966
RIC, VIII	J.P.C. Kent, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , VIII, <i>The Family of Constantine I A.D. 337-364</i> , Londra, 1981
RIC, IX	J.W.E. Pearce, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , IX, <i>Valentinian I-Theodosius I</i> , Londra, 1933 (reimprimat 1968)
RIC, X	J.P.C. Kent, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , X, <i>The Divided Empire and the Fall of the Western Parts A.D. 395-491</i> , Londra, 1994
RPC	Roman Provincial Coinage
SCIV(A)	Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București
SCN	Studii și Cercetări de Numismatică, București
Simpozion Chișinău 2000	<i>Simpozion de Numismatică dedicat împlinirii a patru secole de la prima Unire a românilor sub Mihai Voievod Viteazul, Chișinău, 28-30 mai 2000, Comunicări, studii și note</i> , București, 2001
Simpozion Chișinău 2001	<i>Simpozion de Numismatică organizat în memoria martirilor căzuți la Valea Albă, la împlinirea a 525 de ani (1476-2001), Chișinău, 13-15 mai 2001, Comunicări, studii și note</i> , București, 2002
Simpozion Chișinău 2002	<i>Simpozion de Numismatică dedicat împlinirii a 125 de ani de la Proclamarea Independenței României, Chișinău, 24-26 septembrie 2002, Comunicări, studii și note</i> , București, 2003
Simpozion Chișinău 2003	<i>Simpozion de Numismatică dedicat Centenarului Societății Numismatice Române (1902-2003), Chișinău, 26-28 noiembrie 2003, Comunicări, studii și note</i> , București, 2005
Simpozion Chișinău 2004	<i>Simpozion de Numismatică, organizat cu ocazia comemorării sfântului Ștefan cel Mare, domn al Moldovei (1504-2004), Chișinău, 29 septembrie-2 octombrie 2004, Comunicări, studii și note</i> , București, 2007
SMMIM	Studii și Materiale de Muzeografie și Istorie Militară, București
TNDBülten	Türk Nüsmistik Derneği, Bülten, İstanbul
Varbanov	I. Varbanov, <i>Greek imperial coins</i> , I, <i>Dacia, Moesia Superior, Moesia Inferior</i> , Burgas, 2005
Weiser	W. Weiser, <i>Katalog der Bithynischen Münzen der Sammlung des Instituts für Altertumskunde der Universität zu Köln</i> , I, 1983